

Anemomenen

Medlemsblad för
Hallsbergs Naturskyddsförening
Nr 2 2020

Innehåll

Vice ordföranden har ordet.....	3
Svampar i Broby äng.....	4
Den fallna eken	8
Från aktiviteterna.....	14
<i>Boksläpp i biblioteket .....</i>	<i>14</i>
<i>Årsmötet .....</i>	<i>15</i>
<i>Röjning av stigen i Broby äng.....</i>	<i>16</i>
<i>Inventering vid Hällkistan .....</i>	<i>17</i>
Blåmesar	18
Några bilder från sommaren.....	19
Bor det någon i holkarna?	20
Våra ugglor	21
Höstaktiviteter 2020.....	22

Omslagsbilden

”Tack för hjälpen!” sa blåmesen
och flyttade omedelbart in i den nya holken.
Läs mera på sid 18
/Sture Hermansson

Facebook

Nu har vi en facebookside också. Tack vare Eva Berg
Du finner den på www.facebook.com/Hallsbergsnaturskyddsforening/

Hallsbergs Naturskyddsförening

hallsberg.naturskyddsforeningen.se
www.facebook.com/Hallsbergsnaturskyddsforening/

Kontaktpersoner:

Arne Holmer 073-042 98 65 kontaktperson
Sture Hermansson 072-721 35 87 redaktör
för Anemonen och hemsidan

På vår hemsida finns mera:
förutom programmet finns länkar,
bilder från aktiviteter, gamla nummer av Anemonen mm.

VICE ORDFÖRANDE HAR ORDET

Här brukar finnas ett inlägg från ordföranden, men tyvärr saknar vi numera en sådan efter att Ingela avgått vid årsmötet i mars.

Inställda och oväntade möten

Coronaviruset har dominerat den här våren och sommaren. Vi hann genomföra boksläppet, vårt årsmöte och uggleutflykten innan vi blev tvungna att ställa in alla aktiviteter som samlade människor. Naturen låg ändå öppen och

många har tagit tillfället i akt att besöka olika intressanta platser i naturen.

Jag har använt en stor del av tiden att fortsätta studierna i Broby äng. Karl Gustaf Nilsson deltog också och lyckades öka antalet kända svamparter från området till över 500.

I övrigt har det inte varit så många möten med människor, men det finns ju möten i naturen. Se nedan.

/Sture

Oväntat möte på vägen

På en liten grusväg i Noratrakten mötte jag denna fjärilslarv. Den var inte särskilt stor och det nylagda gruset ser ut som stora stenblock i jämförelse. Det visade sig vara larven av mållfly, en nattfjäril vars larv lever bl.a. av mållor.

Vi möttes hemma i trädgården

I en begagnad äggkartong i min nattfjärilsfälla i Hallsberg träffade jag tidigare på sommaren denna tjugiga nattfjäril. Det är ett fullbildat mållfly som närmast siktar på att möta artfränder av motsatta kön och se till att bidra till nästa generation av arten.

Svampar i Broby äng

Sture Hermansson

Anledningen till att Broby äng uppmärksammades och blev naturreservat var den rika svampfloran som Karl Gustaf Nilsson upptäckte på 1970-talet när han inventerade Viby sockens flora. De flesta av de svamparter som växer här är sådana som du kanske inte tänker på som svampar. Visserligen finns här också kantarell och flugsvamp, men majoriteten är svampar som lever av att bryta ned den döda veden i området. Man hittar dem därför på, och ofta under, fallna träd och grenar på marken och deras fruktkroppar påminner inte om vanliga matsvampar eller giftsvampar. De visar sig ofta som svarta kulor på träytan eller tickor eller skålar på veden.

Antalet kända svamparter i området

har ökat allt eftersom. I slutet av 2008 hade det kommit upp till 351 arter, och 10 år senare var summan 469 arter. Emellertid hade vårsvamparna inte studerats tillräckligt och under april i år gjorde Karl Gustaf och jag ett par besök då vi letade efter svampar som bildar mer eller mindre svårupptäckta fruktkroppar på fallna grenar och stammar under våren. Det sista eftersöket skedde på och vid den komposthögen där hö från ängen deponerats. Där växer nämligen täta snår med brännässlor under sommaren och på deras döda stammar finns en del svampar som tidigare inte kommit med i artlistan. Skönheter som nässelgömningen på sidan 7 och en del andra arter i samma storleksklass. Summan är nu 519 arter.

Karl Gustaf i arbete med den beprövade fältsågen. Det var en pinne som behövde studeras ytterligare för att avgöra vilka svampar som växte på den.

Två nyfynd från Broby äng

Ovan: Den gångna vintern var, som du säkert minns, till stora delar helt snöbefriad. 19 februari gick jag en runda längs naturstigen i lunden och upptäckte en nedfallen gren av asp där en svamp hade bildat färggranna fruktkroppar. Den borde inte vara så svår att artbestämma, men den var helt okänd för mig. Jag ringde till Karl Gustaf och beskrev svampen, och han kunde omedelbart bestämma den till värtplätt *Peniophora rufa*. En kontroll via Ryman/Holmåsens "Svampar" visade att det stämde och att den växer på döda grenar av asp.

Till vänster: Den 7 april fann jag denna röda skål bland höstlöven medan vitsipporna blommade. Den kunde jag själv bestämma till vårskål *Sarcoscypha* sp. Troligen scharlakansvårskål *S. austriaca*. Förväxlingsarter finns, men det är denna art som är funnen i Sverige tidigare.

Med vitsipan som måttstock i bakgrunden på vänstra bilden kan du föreställa dig storleken på denna svamp. På den högra bilden syns fruktkropparna närmare. De påminner om små svarta hallon, eller kanske mullbär som är svarta och liknar hallon. Det vetenskapliga namnet har därför blivit *Bertia moriformis*. Mullbäret heter på samma språk Morus och moriformis betyder den liknar mullbär. Det svenska namnet är knölgömming.

Ett exempel från komposthögen. Där växer nässlor rikligt och på den vänstra bilden syns fruktkropparna av en svamp på en död nässelstjälk från förra året. På den högra bilden syns några av fruktkropparna i större förstoring. Svampen är *Leptosphaeria acuta* nässelgömming.

Den fallna eken

Sture Hermansson

Någon gång under maj månad 2006 föll en torr ek framför informationsskylten i Broby äng. Den har sedan legat kvar och blivit underlag för olika växter och svampar

25 maj 2006 hade eken nyss fallit

4 maj 2020 ligger ekstammen kvar, men en bit har blivit avsågad och fått en färsk yta

I förberedelserna för ängens dag i augusti 2006 hjälpte Calle Nordin oss att kapa en del av eken så att man kunde komma fram till anslagstavlan.

Vi lämnade resterna så här.

2009.

Ekstocken blev under flera år framåt stående på ett par grenar som om den fastnat i en armhävning. Under tiden fick olika växter och svampar ett livsutrymme på den.

Brun bägarlav

Tät franslevermossa

Maj 2020

”Armarna” har tröttnat och stammen ligger nästan på marken. Personal från kommunen sågade av ett stycke och lade bredvid så att det går lättare att komma fram till infotavlan.

Nu syns årsringarna. Det visade sig vara ca 40 stycken på ca 5 m höjd när den föll. Med tillägg för att den stått död en tid och att den var några år gammal när den nådde denna höjd kan man uppskatta att eken grodde ca 1950.

Floran av mossor och lavar på stammen har förändrats sedan 2009.

Över större delen av stocken växer Mjölig trattlav medan svampen rostöra skickar ut sina fruktkroppar på sidan av stammen och ut över den växer också den rödbruna långflikmossan.

2020: En liten tuva med trubbhättemossa
Skalan i bilderna är i mm.

Ovan: Förstoring från bilden till vänster. Trubbhättemossan känns bl.a. igen på de trubbiga bladen och de ljusa groddkornen som är strödda över bladen.

På grenen som hållit upp stammen sedan 2006 växer näverlav (grå) och granlav (gulaktig)

Artlista 2020

Lavar

Mjölig trattlav
Blåslav
Näverlav
Granlav

Svampar

Rostöra
Tuvhätta

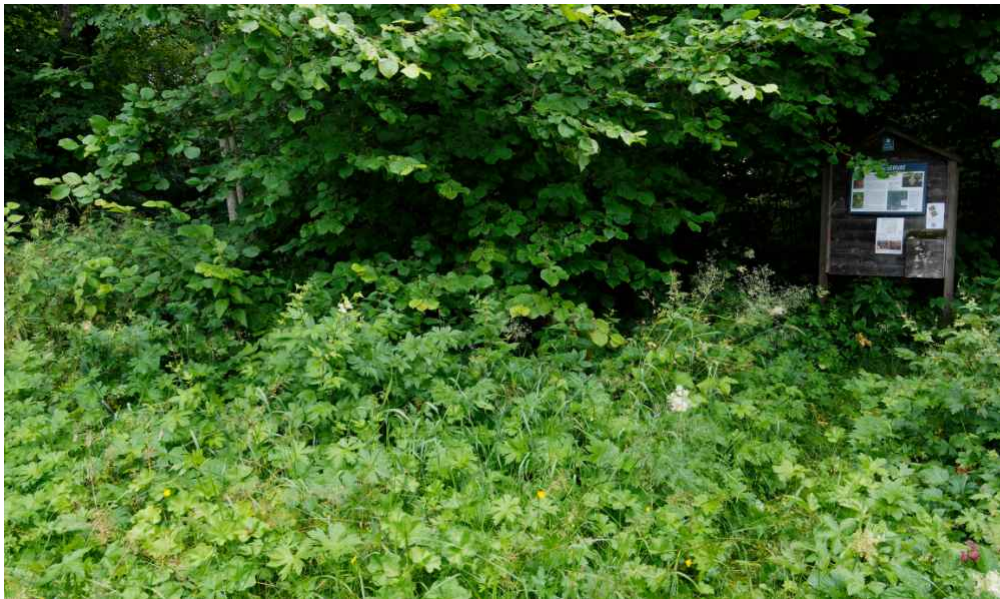
Mossor

Långflikmossa
Tät franslevermossa
Fingermossa
Vedblekmossa
Cypressfläta
Kvastmossa

Stubbkvastmossa
Trubbhättemossa
Kalkgräsmossa
Späd krypmossa
Spetsig dvärgbågmossa

Juli 2020

Hasseln som växer över den gamla ekstammen och gräs och örter som växer runtomkring samarbetar för att gömma stocken i mörkret under grönskan.

I den gröna skuggan finns nu mängder av fruktkroppar av tuvhätta på ekstammen

Från aktiviteterna

Sture Hermansson

Boksläpp i biblioteket (Bild Arne Holmer)

Det var glädjande stor publik på boksläppet. Här berättar Karl Gustaf hur gallintresset började.

Karl Gustaf Nilsson, Ingrid Ohlsson och jag hade redan för två år sedan gett ut vår bok om galler i Närke. Nu var det dags för del 2 med många nyfynd från området.

Boksläppet skedde i Hallsbergs bibliotek och blev till en festlig sammankomst med hjälp av vännerna i styrelsen

Irene avslöjar fikabordets läckerheter

Kerstin bjuder på kakor som hon bakat.

Kerstin hade satt passande namn på kakorna

Årsmötet

Årsmötet hölls 10 mars. Strax innan allting blev inställt pga coronaviruset. Det blev en del avgångar och en del nya ansikten bland funktionärerna

Ingela Wallin avgick som ordförande och genomförde som en av sina sista åtgärder avtackning av personer som arbetat för föreningen. Inger Eriksson, Anna-Lisa Svensson, Kerstin Lundqvist, Lena Holm och Rune Torstensson.

Anders Bolinder och Gunnar Hurtig blev invalda i den nya styrelsen.

Årsmötet avslutades med att Lovisa Larsson visade bilder och berättade om en resa med kanot i norra Finland.

Röjning av stigen i Broby äng

Naturstigen i Broby äng röjs av kommunens personal en gång varje vår. I år hade de missat den del av stigen som går rakt ner från ängen. Vi gjorde en insats och röjde även den delen av stigen. Särskilt Rune som hade motorsågen.

Inventering vid Hällkistan

Vi hjälpte till med inventering av floran i ett område vid naturreservatet Hällkistan.

Området dominerades av knylhavre, men där fanns även knölsmörlblomma och kvastfibbla.

Blåmesar

Sture Hermansson

För ett par år sedan fick jag en fågelholk av Leif Karlsson, av hans egen tillverkning, vid vårt årsmöte. Meningen var att den skulle sättas upp i vår trädgård. Det har tyvärr blivit lite fördröjt, men i våras var väggen där den skulle sitta reparerad och nymålad och holken kom upp. Det var kris i bostadstillgången för småfåglarna och redan när jag gått för att lägga från mig verktygen och innan jag hunnit ta bort stegen var en blåmes inne i holken och bedömde möjligheterna. Samma eftermiddag

flyttade paret in och började genast bädda för ägg och ungar.

I grannskapet finns bl.a. en katt som är känd för att gärna klättra upp på tak för att därifrån nå holtktaket och låta en klofförsedd tass undersöka innehållet i holken. Jag förbättrade därför holken med en plywoodskiva som förhoppningsvis gör detta omöjligt.

Det är svårt att observera holken från vår sida, men grannarna meddelade senare att blåmesfamiljen med ungar flugit ut.

Ungar innebär arbete och med några minuters mellanrum anlände en förälder till holken med mat i näbben. Det extra taket användes till en landningsplats där de kunde göra en sista kontroll att det inte fanns något farligt i närheten.

In till ungarna med en elegant manöver

Iväg igen för att hämta mera mat

Några bilder från sommaren

Kerstin Johansson och Sören Karlsson

Mördarsniglarna har kålfest i badtunnekomposten.

Pantersniglarna har visat sig på många håll och äter troligen små mördarsniglar, eller åtminstone deras ägg.

Gräsulv i gräset

Guldbagge provsmakar hallon

Sjön Gryten vid Vargavidderna

Bor det någon i holkarna?

Sture Hermansson

Hösten/våren 2010/2011 genomförde vi ett projekt tillsammans med Kumla Naturskyddsförening då vi satte upp holkar för kattuggla, skogsduva, knipa och tornfalk.

I en del av dessa har vi kunnat notera säker häckning, men för många av dem vet vi inte resultatet.

För att kontrollera fler holkar gjorde vi i höstas en insats med en liten kamera på lång stång, som kunde föras in i holken och studera innehållet. Vi hann med några platser i Hallsbergs närhet innan det blev för sent på året. Det visade på blandat resultat. En del hade varit bebodda andra inte.

Jag testade först utrustningen själv i en Knipholk vid Tripphultsjön. Det var svårt att hålla allt samtidigt, men det låg ett lager av fint dun i holken

Bättre om man arbetar tillsammans.

Denna holken hade fått en fläderbuske framför hålet. Vi klippte några grenar för att underlätta inflygningen. Åke Teljå och Sören beundrar Kerstin J:s arbete med stångsaxen

Våra ugglor

Kerstin Johansson och Sören Karlsson

Kerstin och Sören har i år haft glädjen av en ugglefamilj på tomten. Se också baksidesbilden!

Ugglebarn tittar ned på Linnea som kikar upp

Ugglorna gillar ljudet av vedhantering, holk uppe till vänster i bild

Linnea

Vi är en krets av
Naturskyddsföreningen

Höstaktiviteter 2020

Utsikten från Tarsta borg ska vi väl kunna avnjuta i höst även om Coronaviruset finns kvar.

Vi samarbetar med Kumlaföreningen om programmet. På vår hemsida finns programmet med samlingstider också i Kumla. Titta där om det skulle passa dig bättre. Deras hemsida har adressen: kumla.naturskyddsforeningen.se

Tubkikaren

Föreningen äger en tubkikare som kan vara till stor glädje vid fågelstudier.

Lånas ut gratis till medlemmar.

Sture Hermansson 072-721 35 87

sture@sturehermannsson.se

Klubbstugan

Föreningens klubbstuga, det gamla torpet i Herrfallsäng, kan hyras av medlemmar för 100:- per dygn.

Lördag
5 September

Svamp

Vi åker till någon lämplig svamplokal. Hans-Åke Sandberg hjälper oss sedan att identifiera svamparna.
Med rätt strategi kan vi göra en genomgång av svampfynden medan vi samtidigt iakttar korrekt distansering.
Avresa kl. 9.00 från Coop Hallsberg.
Ansvarig: Arne 0730-42 98 65

Lördag
19 september

Utfärd till Ekologiska gårdar

Måste tyvärr ställas in

Inställd

Söndag
20 september

Tarsta fornborg

Höstvandring med natur och kultur
Avresa kl. 9.00 från Coop i Hallsberg eller OK-Q8-macken i Pålsboda kl. 9.20
Ansvarig: Arne 0730-42 98 65

Fredag
9 oktober

Hallsbergsmarken

Besök vårt stand med info om miljövänliga varor.....

Stor risk att den blir Inställd

Ons
11 November

Värmeverket i Pålsboda

Pålsboda värmeverk är ett privat fjärrvärmeverk som drivs av förnybart bränsle och försörjer en stor del av Pålsboda med värme.
Tyvärr inställt. Vi försöker igen nästa år

Inställd

Söndag
15 november

Medlemmarnas bilder

Trång och trivsamt passar inte i år
Nytt försök nästa år!

Inställd

OBS! Ännu större risk än normalt att programmet måste ändras i sista minuten!

Kontrollera gärna programmet med vår hemsida eller ansvarig för aktiviteten.

Låmpliga kläder och matsäck gäller alltid!

Info via e-post: Om du lämnar din e-postadress till riks eller direkt till sture@sturehermannsson.se kan du få del av information och påminnelser jag skickar ut inför varje aktivitet.

Studie
främjandet

Våra arrangemang sker i samarbete med Studiefrämjandet

Trötta föräldrar vilar efter nattens sorkjakt.
Trångt i holken med 4 hungriga ungar